

Spis treści

Słowo przełożonego generalnego	9
Słowo przełożonego Prowincji.....	11
Wykaz skrótów.....	13

CZĘŚĆ PIERWSZA

Tło historyczne, charakterystyka i aktualność *Traktatu o sumieniu* św. Alfonsa de Liguoriego

Wstęp	17
1. Uzasadnienie przekładu	20
2. Istotna uwaga dotycząca przekładu: <i>probabilis</i> i <i>probabilitas</i>	25
3. Kazuistyczna literatura polskojęzyczna.....	27
4. Krótka historia krytycznego wydania <i>Theologia moralis</i> św. Alfonsa.....	28
I. Teologia moralna przedalfonsjańska	31
1. Probabilizm jako metoda poznania w nauce.....	31
1.1. Wybrane elementy arystotelesowskiej epistemologii: sylogizm naukowy (demonstratywny) i sylogizm dialektyczny	32
1.2. Średniowieczne zainteresowanie arystotelizmem	35
1.3. Średniowieczne rozumienie <i>probabilis</i> i <i>probabilitas</i>	37
2. Probabilizm w teologii moralnej	38
2.1. Probabilizm Bartłomieja Mediny	38
2.2. Probabilizm jako system moralny	43
2.2.1. Probabilizm jako sposób usuwania wątpliwości i kształtowania sumienia pewnego w sakramencie pokuty.....	43
2.2.2. Charakterystyka systemu probabilizmu	45
2.2.2.1. Zasady stwierdzania godziwości opinii dowodliwej.....	46
2.2.2.2. Zasady roztropności (<i>principia reflexa</i>).....	46

3. Powstanie innych systemów moralnych.....	51
3.1. Rys historyczny kształtowania się systemów moralnych.....	52
3.2. Charakterystyka poszczególnych systemów moralnych.....	55
3.2.1. Probabilioryzm.....	55
3.2.2. Ekwiprobabilizm.....	56
3.2.3. Tutioryzm.....	57
3.2.4. Laksyzm.....	58
3.2.5. System wyrównawczy lub dostatecznej racji.....	58
4. Kazuistyka i kazuistyczne traktaty o sumieniu.....	60
5. Fundamentalne znaczenie nauki św. Tomasza z Akwinu.....	64
5.1. Sumienie.....	66
5.1.1. Rozróżnienie <i>synderesis</i> i <i>conscientia</i>	66
5.1.2. Syndereza.....	67
5.1.3. Znaczenie słów <i>conscientia</i> i <i>conscire</i> u św. Tomasza.....	69
5.1.4. Istotne formy aktywności przypisywane sumieniu.....	72
5.1.5. Omylność sumienia.....	80
5.1.6. Moc wiążąca sumienia.....	80
5.2. Prawo odwieczne, naturalne i ludzkie.....	81
5.3. Zagadnienia epistemologiczne.....	93
5.3.1. <i>Intellectus, ratio, mens</i> („intelekt”, „rozum”, „umysł”).....	93
5.3.2. Rozum teoretyczny i praktyczny oraz wyższy i niższy.....	97
5.3.3. Sylogizm dialektyczny, <i>judicium</i> i <i>opinio</i>	98
II. Charakterystyka struktury i zawartości traktatu <i>De conscientia</i> św. Alfonsa.....	101
1. Struktura i zawartość traktatu <i>De conscientia</i>	101
1.1. Określenie i rodzaje sumienia.....	105
1.1.1. <i>Conscientia dubia</i> („sumienie wątpliwe”).....	108
1.1.2. <i>Conscientia probabilis</i> („sumienie dowodliwe”).....	113
1.1.2.1. Opinia i jej określenie.....	115
1.1.2.2. Rodzaje opinii.....	115
1.2. Ekwiprobabilizm św. Alfonsa jako system moralny.....	117
1.3. <i>Dodatek I</i> i <i>Dodatek II</i>	123
2. Stopniowy rozwój systemu moralnego św. Alfonsa.....	124
3. Ważniejsze łacińskie terminy występujące w traktacie i ich polskie odpowiedniki.....	126
3.1. <i>Opinio, sententia</i> („opinia”, „mniemanie”) oraz <i>scientia</i> („wiedza”).....	126
3.2. <i>Locus</i> („miejsce”).....	126
3.3. <i>Intellectus, ratio, mens</i> („intelekt”, „rozum”, „umysł”).....	126
3.4. <i>Veritas</i> („prawda”), <i>verum</i> (to, co jest „prawdziwe”), <i>honestas</i> („godziwość”), <i>licitum</i> (to, co jest „godziwe”).....	127
3.5. <i>Assensus</i> („przekonanie”).....	127
3.6. <i>Ligare</i> („wiązać”), <i>obligare</i> („zobowiązywać”).....	127
3.7. <i>Notitia</i> („poznanie”), <i>cognitio</i> („poznanie”, „rozpoznanie”).....	128
3.8. <i>Promulgatio</i> („promulgacja”).....	128
3.9. <i>Lex</i> („prawo”), <i>ius</i> („uprawnienie”), <i>praeceptum</i> („przepis”).....	128
3.10. <i>Factum</i> („fakt”).....	129
III. Transepokowa wartość i aktualność <i>Traktatu o sumieniu</i> św. Alfonsa.....	131
1. <i>Traktat o sumieniu</i> syntezą filozofii moralności.....	133
1.1. Koncepcja sumienia.....	135
1.2. Prawo naturalne.....	140

1.3. Ontologia fundamentem aksjologii.....	145
2. <i>Traktat o sumieniu</i> syntezą filozofii prawa	147
2.1. Krótka charakterystyka pozytywizmu	149
2.2. Pozytywizm prawniczy (prawny)	155
2.3. Istotne rysy alfonsjańskiej filozofii prawa.....	160
2.3.1. Promulgacja nadaje prawu moc wiążącą.....	160
2.3.2. Prawo naturalne własnym prawem człowieka	161
2.3.3. Ontologiczna więź między moralnością i prawem stanowionym.....	162
2.3.4. Prawo naturalne fundamentem prawa stanowionego i wezwaniem do publicznej debaty	163
3. Ponadczasowe wskazówki dla spowiedników w postudze formowania sumień	164
4. Właściwe rozumienie ekwiprobabilizmu św. Alfonsa	166
Zakończenie	173
1. Oryginalna synteza moralności ludzkiego czynu	173
2. Potrzeba studium kazuistycznych traktatów	174
3. <i>Traktat o sumieniu</i> wzorem naukowej rzetelności i odpowiedzialności	174
4. Nowe światło na rozumienie tekstów św. Tomasza.....	175
5. Przydatne uwagi do lektury <i>Traktatu o sumieniu</i>	175
6. Uwagi odnoszące się do wersji łacińskiej i polskiej	176
7. Bibliografia	176
8. Zmiany dokonane w przekładzie	177
9. Podziękowania	177
Bibliografia do Wprowadzenia	179

CZĘŚĆ DRUGA
Św. Alfons Maria de Liguori
Traktat o sumieniu

ROZDZIAŁ I	
Co to jest sumienie, jakie są [jego] rodzaje i za jakim należy podążać?	191
ROZDZIAŁ II	
O sumieniu wątpliwym	207
ROZDZIAŁ III	
O sumieniu dowodliwym	227
SYSTEM MORALNY do wyboru opinii, za którymi godziwie możemy iść	235
PIERWSZY WNIOSEK. Prawo wątpliwe nie obowiązuje	253
WNIOSEK DRUGI. Prawo niepewne nie może nakładać pewnego obowiązku, ponieważ wolność człowieka ma pierwszeństwo w stosunku do obowiązku względem prawa	281
DODATEK I	313
DODATEK II	319

Uwagi do polskiego tekstu <i>Traktatu o sumieniu</i>	327
Autorzy cytowani przez św. Alfonsa oraz ich dzieła.....	341
Indeks ważniejszych postaci i lata ich życia	349
Summary	353
Resumen	355
Sommario.....	357